

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Бенескул Артур Васильович**, 1989 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2011 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Правознавство», працює начальником юридичного відділу в Комунальному підприємстві «Інформатика» виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), м. Київ, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «26» квітня 2024 року № 567, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – **Василя Топчія**, доктора юридичних наук, професора, директора навчально-наукового інституту права Державного податкового університету

Рецензентів – **Олександра Колба**, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Олесі Бодунової, доктора юридичних наук, доцента, завідувача кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету

Офіційних опонентів – **Ірини Леган**, доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри права та правоохоронної діяльності Державного університету «Житомирська політехніка»

Вікторії Аніщук, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Луцького національного технічного університету,

на засіданні «05» червня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Бенескулу Артуру Васильовичу** на підставі публічного захисту дисертації «**Забезпечення кримінологічної безпеки та запобігання злочинності у сфері використання цифрових технологій в Україні**» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник **Ігор Грицюк**, кандидат юридичних наук, доцент, Державний податковий університет, доцент кафедри кримінального права та процесу.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та правових проблем забезпечення кримінологічної безпеки та запобігання злочинності у сфері використання цифрових технологій в Україні, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше наведено доцільність встановлення кримінальної відповідальності за придбання або збут цифрової інформації, яка свідомо одержана кримінально протиправним шляхом та внесення змін до КК України, шляхом доповнення його статтею 198-1 «Придбання, отримання, зберігання чи збут цифрової інформації, одержаної кримінально протиправним шляхом»; наведено авторське визначення «кримінальних правопорушень у сфері цифрових технологій», під якими розуміється передбачене кримінальним законом винне, протиправне, суспільно небезпечне діяння, спрямоване на порушення конфіденційності, цілісності, достовірності та доступності цифрової інформації, що охороняється законом або вчинене з використанням цифрових технологій або щодо них; сформульовано визначення «злочинності у сфері використання цифрових технологій», а саме як сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються із використанням систематизованих правових, науково-технічних, організаційних рішень, спрямованих на застосування комп'ютерної та іншої електронно-обчислювальної техніки, програмного забезпечення та інших засобів для зменшення участі користувача інформаційно-комунікаційних систем і засобів інформатизації під час збирання, приймання, обробки, передавання інформації чи трудомісткості виконуваних операцій; запропоновано прийняти на рівні держави Стратегію кримінологічної безпеки України на 2024-2028 роки, на основі проведеного наукового дослідження поняття, сутності та ролі кримінологічної безпеки в умовах цифрової трансформації, з метою належного рівня захисту прав та свобод людини і громадянина від негативних посягань в кіберпросторі, з яким певним чином пов'язаний кожен громадянин нашої держави; визначені сучасні пріоритетні напрями застосування цифрових технологій для забезпечення кримінологічної безпеки суспільства та запобігання злочинності тощо.

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти

і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Бенескул А. В. Характеристика кримінальних правопорушень у сфері використання цифрових технологій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 511-514. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2021/132.pdf.

2. Бенескул А. В. Забезпечення кримінологічної безпеки у сфері використання цифрових технологій: міжнародно-правовий аспект. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2022. № 3 (77). С. 132-137. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2022/17.pdf.

3. Бенескул А. В. Кримінологічна безпека в умовах цифрової трансформації: поняття, сутність і значення. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Вип. 3 (12). С. 309-317. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/125/124>.

4. Бенескул А. В. Нормативно-правове закріплення застосування цифрових технологій для забезпечення кримінологічної безпеки суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2023. Серія Право. Випуск 78: частина 2. С. 145-151. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/285996/280061>.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, доцент **Леган Ірина Миколаївна**, професор кафедри права та правоохоронної діяльності Державного університету «Житомирська політехніка», надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. В п. 7 Висновків до першого розділу автор зазначає, що ним «досліджено та проаналізовано зарубіжний досвід використання цифрових технологій при запобіганні злочинності та наведено шляхи імплементації позитивних змін до законодавства України, з урахуванням практики окремих держав», проте із змісту самих висновків незрозуміло, який досвід було б бажано імплементувати з метою позитивних змін національного законодавства та в чому полягає суть імплементації норм зарубіжного законодавства щодо врахування практики окремих держав?

2. Автором в роботі відмічено, щодо «доцільності внесення змін до Кримінального кодексу України зміни, а саме: змінити назву Розділу XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електроннообчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» на «Кримінальні правопорушення у сфері

використанням цифрових технологій» та розширити його». На основі цього, виникає питання, щодо розмежування та співвідношення автором понять «кримінальні правопорушення у сфері використання електроннообчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» та «кримінальні правопорушення у сфері використанням цифрових технологій». Потребує аргументації положення Бенескула А. В., щодо необхідності розширення вказаного розділу та наведення обґрунтування запропонованих змін.

3. По тексту роботи автор досить часто оперує поняттями «безпека», «кримінологічна безпека», «цифрова безпека», «безпека у сфері цифрових технологій», «кібербезпека», «інформаційна безпека» та відмічає щодо необхідності прийняття пріоритетних заходів її зміцнення. Тому, важливо навести дефініції вказаних понять, щоб розуміти, що саме автор має на увазі під зміцненням «безпеки» і про які шляхи вдосконалення йде мова?

4. Бенескул А. В. у пропозиціях вдосконалення національного законодавства щодо забезпечення кримінологічної безпеки у сфері цифрових технологій в дисертаційному дослідженні вказує на необхідності оновлення Стратегії інформаційної безпеки з врахуванням сучасних та дієвих систем захисту інформації; розробки та прийняття на законодавчому рівні Стратегії запобігання злочинності з використанням цифрових технологій; прийняття Стратегії кримінологічної безпеки України на 2024-2028 роки. Було б доцільно у додатках до роботи на підтвердження висловленого аргументу розробити Проекти запропонованих Стратегій та висвітлити основні їх положення.

Офіційний опонент – кандидат юридичних наук, доцент **Аніщук Вікторія Василівна**, доцент кафедри права Луцького національного технічного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. В науковій новизні одержаних результатів, автор вказує, що в роботі набули подальшого розвитку заходи національного характеру та міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях, зокрема щодо посилення заходів виявлення кримінальних правопорушень у сфері цифрових технологій, а також у висновках до розділу 2 відмічає, що «в межах запобігання кіберзлочинності та забезпечення кримінологічної безпеки у сфері використання цифрових технологій запропоновано розвивати заходи національного характеру та міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях, зокрема щодо посилення заходів виявлення кіберзлочинності, відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом та незаконної торгівлі культурними цінностями, а також щодо екстрадиції, взаємної правової допомоги та конфіскації, стягнення та повернення доходів, одержаних злочинним шляхом. Проте, не аргументовано та не акцентовано увагу, які саме заходи автор має на увазі. Доцільно розкрити їх зміст та вказати суть і їх значення в межах запобігання злочинності у сфері цифрових технологій?

2. Дисертантом в роботі проаналізовано та обґрунтовано перспективність впровадження можливостей цифрових та інших комп'ютерних технологій при виявленні та запобіганні кримінальним правопорушенням у цифровій,

комп'ютерній, інформаційній сфері зокрема та й інших правопорушень загалом та при запобіганні злочинності. Відмічено необхідність врахування доказів із платформ соціальних мереж, зокрема вивчення і дослідження таких даних, як: дописи користувачів, повідомлення, коментарі, лайки та поширення, які можуть свідчити про встановлення певних зв'язків особи з іншими користувачами, ідентифікації підозрюваних, встановлення часових меж певних подій; знімки екрану мобільних чи комп'ютерних пристроїв, журналів чатів та їх мультимедійного змісту, що в майбутньому зможуть слугувати вагомими підтверджуючими доказами винуватості чи невинуватості особи. Але з тексту роботи незрозуміло, яким чином в даному аспекті відбувається захист персональних даних особи та чи не буде це порушенням та розголошенням особистих даних особи, таємниці листування тощо?

3. Автор роботи наводить досить слушну пропозицію, щодо доцільності встановлення кримінальної відповідальності за придбання або збут цифрової інформації, яка свідомо одержана кримінально протиправним шляхом та пропонує внести зміни до КК України, шляхом доповнення його статтею 198-1 «Придбання, отримання, зберігання чи збут цифрової інформації, одержаної кримінально протиправним шляхом» та викласти її у наступній редакції: «Заздалегідь не обіцяне придбання або отримання, зберігання чи збут цифрової інформації, одержаної кримінально протиправним шляхом. Але по тексту самої роботи дисертантом не наведено кримінально-правової характеристики запропонованого нового складу кримінального правопорушення, а враховуючи, що автор наводить альтернативні дії щодо об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення важливо розуміти, що саме та які дії дисертант пропонує у дефініції нової статті 198-1. Репрезентативності роботи також надало б оформлення як окремого додатку проекту пояснювальної записки запропонованих змін до КК України.

4. Бенескул А.В. відмічає, що окрему увагу необхідно приділяти інформаційному забезпеченню правоохоронних органів з метою здійснення належного кримінологічного захисту населення від злочинних посягань у сфері цифрових технологій і в той же час такий самий напрямок діяльності має бути спрямований на навчання населення самостійним способом, методам, прийомам та формам самостійного захисту від злочинних посягань у сфері цифрових технологій. Проте незрозуміло, який саме механізм реалізації зазначених пропозицій передбачає автор дисертаційного дослідження?

Рецензент – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Колб Олександр Григорович**, професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Одним із завдань, що автор дисертаційного дослідження, передбачає у вступі роботи є запропонувати заходи запобігання злочинності у сфері використання цифрових технологій в Україні. Проте в науковій новизні автору було б доцільно вказати, які ж заходи ним запропоновані, але на противагу

цьому дисертант лише відмічає в науковій новизні, що ним визначені сучасні пріоритетні напрями застосування цифрових технологій для забезпечення кримінологічної безпеки суспільства та запобігання злочинності та набули подальшого розвитку пропозиції щодо запобігання злочинності у сфері цифрових технологій». Саме тому, враховуючи повноту та системність дисертаційного дослідження, постає необхідність в ширшому розкритті та наведенні вказаних заходів запобігання злочинності у сфері цифрових технологій?

2. У висновках до підрозділу 1.1. дисертант відмічає, що проблему забезпечення кримінологічної безпеки в цілому та кримінально-правового захисту цифрової інформації, зокрема, необхідно вважати пріоритетними напрямками діяльності, оскільки перехід до цифрової економіки пов'язаний із необхідністю вирішення цілої низки політичних, економічних та соціальних завдань з метою мінімізації можливих негативних наслідків для суспільства. Але з тексту та змісту роботи видається за доцільне конкретизувати, які саме шляхи вирішення вказаних політичних, економічних та соціальних завдань має на увазі автор з метою мінімізації можливих негативних наслідків для суспільства та кримінально-правового захисту цифрової інформації?

3. На думку автора поняття «цифрове кримінальне правопорушення або правопорушення у сфері цифрових технологій» є значно ширшим за поняття «кіберзлочинність» або комп'ютерна злочинність. Цифрова злочинність включає ширший спектр протиправних дій, у тому числі вчинених як з використанням комп'ютерних систем і мереж, так і з використанням цифрових технологій, у тому числі віртуального середовища, яке доповнює нашу реальність. Виходячи з цього цікаво зрозуміти співвідношення автором кримінально-правових та кримінологічних ознак поняття «цифрове кримінальне правопорушення або правопорушення у сфері цифрових технологій» та поняття «кіберправопорушення»?

Рецензент – доктор юридичних наук, доцент **Бодунова Олеся Миколаївна**, завідувач кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У підрозділі 2.2 «Кримінальні правопорушення, що вчиняються із використанням цифрових технологій та цифрової валюти» здобувачем проаналізовано поняття «цифрове кримінальне правопорушення або правопорушення у сфері цифрових технологій» та наведено порівняння з поняттями: «кіберзлочинність» або комп'ютерна злочинність. З тексту дисертації залишилося незрозумілим, керуючись якими нормативними положеннями (і чому саме ними) ви використовували термін «цифрова інформація», «цифрове кримінальне правопорушення», якщо Кримінальний кодекс України містить поняття «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку», у проєкті нового КК України є окремий розділ «Кримінальні правопорушення проти безпеки інформаційних систем», а міжнародно-правові акти містять поняття «кіберзлочинність»

(cybercrime). Хотілося б почути позицію автора під час публічного захисту з цього питання.

2. На стор. 16 дисертантом запропоновано внести зміни до Кримінального Кодексу України, а саме: змінити назву Розділу XVI «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно- обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» на «Кримінальні правопорушення у сфері використання цифрових технологій» та розширити його. Не можемо не погодитись з позицією сучасних науковців, що Розділ XVI КК України давно потребує свого удосконалення: і зміни назви, і розширення кола кримінальних правопорушень, які вчиняються у кіберпросторі. Це вимагають і міжнародно-правові акти, і результати правозастосовної практики, й виклики сьогодення. Натомість далі автор пропонує встановити кримінальну відповідальність за придбання або збут цифрової інформації, яка свідомо одержана кримінально протиправним шляхом (ст. 15 дисертації) та доповнити КК України статтею 198-1. А це Розділ VI «Кримінальні правопорушення проти власності». Тому виникає питання: чому автор не розглядає можливості сконструювати цей склад кримінального правопорушення таким чином, щоб розмістити його у XVI КК України?

3. Автором запропоновано прийняти на рівні держави Стратегію кримінологічної безпеки України на 2024-2028 роки, на основі проведеного наукового дослідження поняття, сутності та ролі кримінологічної безпеки в умовах цифрової трансформації, з метою належного рівня захисту прав та свобод людини і громадянина від негативних посягань в кіберпросторі, з яким певним чином пов'язаний кожен громадянин нашої держави. Зважаючи на актуальність такої пропозиції та необхідності детального ознайомлення проєкт розробленого нормативно-правового документу доцільно було б розмістити у додатках до дисертації.

4. На думку рецензента, дисертанту доцільно було б звернути увагу на забезпечення кримінологічної безпеки та запобігання злочинності у сфері використання цифрових технологій в Україні в умовах воєнного стану та сформувані актуальні напрями запобігання кібератакам та іншим кримінальним правопорушенням, які вчиняються в Україні в умовах війни.

5. Автором вказано в дисертаційному дослідженні, що необхідно зосередитися на виявленні віктимологічних закономірностей у вчиненні правопорушень, пов'язаних із різними цифровими технологіями, з метою виявлення об'єктивних тенденцій та характеристики вчинення протиправних дій зокрема щодо незахищених верств населення (наприклад неповнолітніх осіб, осіб похилого віку, які в силу різних обставин можуть бути більш вразливі до того, щоб стати жертвою такого правопорушення). Це дійсно важливий напрям віктимологічної профілактики, тому цікава думка автора, щодо того, які ж саме заходи забезпечення кримінологічної безпеки вразливих та незахищених верств населення ним пропонуються, враховуючи кількість кіберзагроз, які існують в кіберпросторі?

Голова ради – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист

України **Топчій Василь Васильович**, директор навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, без зауважень.

Грицюк Ігор Васильович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» НЄМАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Артуру Бенескулу** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Василь ТОПЧІЙ

